Ілюстрована Шевченківська Бібліотека
№ 9.

ІВАН ГУС (ЕРЕТИК).

З 1 малюнком і портретом.

Накладом „Канадийского Фармера“
852 MAIN STREET, WINNIPEG. CANADA

Ілюстрована Шевченківська Бібліотека
№ 9.

ІВАН ГУС (ЄРЕТИК).

—o—

З 1 малюнком і портретом.

Накладом „Канадийского Фармера.“
852 Main Street, Winnipeg, Canad

Т. Шевченко

Іван Гус (Єретик).

(ПОСЛАНІЄ СЛАВНОМУ П. І. ШАФАРИКОВІ).

Запалили у сусіда
Нову добру хату
Сусіди злі; нагріли ся,
Та й полягли спати,
І забули теплий попіл
По полю розвіять.
Лежить попіл на розпутьтї,
А в попелї тліє
Огню іскра великого,
Тліє, не вгасає,
Підпалу жде, як той местник
Часу дожидає,
Злого часу. Тліла іскра,
Тихо дотлївала
На розпутьтї широкому,
Та й гаснути стала.

Оттак Німота запалила
Велику хату, і семю,
Семю Славян роз'єдинила,
І нишком-тихо упустила
Усобиць лютую змію.
Полили ся ріки крови,
Пожар погасили,
А Німчики пожарище
Й сиріт поділили.
Виростали у кайданах
Славянські́ї діти,
І забули невольники,

Чиї вони діти.
А на давнім пожарищі
Іскра братства тліла,
Дотлївала, дожидала
Рук твердих та сьмілих.
І дождалась. Прозрів-єси
В попелі глибоко
Огонь добрий сьмілим серцем,
Сьмілим орлїм оком;
І засьвітив, любомудре,
Сьвіточ правди, волї.
І Славян семю велику
Во тьмі і неволї
Перелїчив до одного,
Перелїчив трупи,
А не Славян, і став-єси
На великих купах,
На розпутьтї всесьвітньому,
Іезекіілем.
І, о диво! трупи встали!
І очи розкрили!
І брат з братом обняли ся,
І проговорили
Слово тихої любови
На віки і віки.
І потекли в одно море
Славянськії ріки.

Слава тобі, любомудре,
Чеху-Славянине,
Що не дав ти потонути
В нїмецькій пучинї
Нашій правдї! Твоє море
Славянськеє, нове,
За-того вже буде повне,
І попливе човен
З широкими вітрилами
І з добрим кормилом,
Попливе на вольнім морі,
На широких филях.
Славаж тобі, Шафарику,

Во віки і віки,
Що звів-єси в одно море
Славянськії ріки.

Привітай же в своїй славі
І мою убогу
Лепту, думу немудрую
Про Чеха сьвятого,
Великого мученика,
Про славного Гуса!
Прийми, отче! А я нишком
Богу помолю ся,
Щоб усї Славяне стали
Добрими братами,
І синами сонця правди,
І еретиками
Оттакими, як Констанський
Єретик великий.
Мир мирові подарують
І славу во віки!

1845, 16.-X.
Марінське.

———o———

I. (МОЛИТВА.)

Камень, его-же небрегоша зиждущіи, сей бысть во главу угла: отъ Господа бысть сей и есть дивенъ во очесѣхъ нашихъ.

Псаломъ CXVII., ст. 22.

»Кругом неправда і неволя,
Народ змучений мовчить,
А на апостольскім престолї
Чернець годований сидить;
Людською кровію торгує
І рай у найми оддає.
О Боже! суд Твій правдивий всує,
І всує царствіє Твоє!

Розбійники, людоіди
Правду побороли,
Люде стогнуть у кайданах,
Немає з ким взятись,
За євангелію правди,
За темнії люди.
Розкуватись, одностайне,
Осьміяли Твою славу
І силу і волю!
Нема кому! Боже, Боже!
Чи то-ж і не буде?
Чи настане великий час
Небесної кари?
Чи розломим три корони
На гордій тіярі?
Розломимо!... Благослови,
Не на месть, на муки,
Благослови мої, Боже,
Нетвердії руки
Й слово тихеє! О Боже!
Чи вони ж почують?...«
— — — — — — —
— — — — — —

Так в келії своїй правдивий
Іван Гус думав розкувать
Народ замучений, і диво,
Сьвятеє диво показать
Очам незрячим.

»Поборюсь!
За правду Бог! Да совершить ся!...«
І в Вифлеємськую каплицю
Пішов молить ся вірний Гус.

II. ПАПСЬКА БУЛЛА.

»Во імя Господа Христа,
За нас розпятого на древі,
І всіх апостолів сьвятих,
Петра і Павла особливе,

Ми розрішаємо гріхи
Сьвятою буллою сією
Рабині божіій оттій,
Що водили по улицях
В Празї позавчора,
Що хилялась — — —
По шинках, по станах,
По чернечих переходах,
По келіях пяна.
Отта сама заробила
Та буллу купила:
Тепер сьвята!...«

— »Боже, Боже,
Великая сило!
Великая славо! зглянь ся на людей!
Одпочинь од кари у сьвятому раї!
За-що пропадають, за-що Ти караєш
Своїх і покірних і добрих дітей?
За-що закрив їх добрі очи
І вільний розум окував
Кайданами лихої ночи?!
Прозріте, люде! день настав!
Просніть ся, Чехи, змийте луду,
Розправте руки, будьте люде,
А не посьміщище ченцям!
Розбійники, кати в тіярах,
Все потопили, все взяли,
Мов у Московії Татари,
І нам сліпим передали
Свої догмати. Кров, пожари,
Всї зла на сьвітї, войни, чвари,
Пекельних мук безкраїй ряд,
І повен Рим байстрят —
От їх догмати і їх слава!
То явна слава!... А тепер
Сьвятим положено конклавом:
Хто без сьвятої булли вмер,
У пекло просто! Хто ж заплатить
За буллу в-двоє, ріж хоч брата,
Окроме папи і ченця,

І в рай іди кінець кінцям!
У злодія вже злодій краде,
Та ще й у церкві. Гади! гади!
Чи напили ся ви, чи ні
Людської крови?! — Не мені,
Великий Господи, простому,
Судить великії діла
Твоєї волі: люті зла
Не дієш без вини нікому!«

І плакав Гус, молитву дія,
І тяжко плакав; люд мовчав
І дивував ся: що він діяв?
На кого руки піднимав?
»Дивіть ся, люде! Ось де булла,
Що я читав!« І показав
Перед народом. Всі здрігнули:
Іван Гус буллу розідрав!

III.

Із Вифлеємської каплиці
Аж до всесьвітньої столиці
Луна, гогочучи, неслась;
Ченці ховають ся: мов кара,
Луна в конклаві оддалась, —
І похилила ся тіяра...
Шепочеть ся Авіньоно
З римськими ченцями;
Шепочуть ся антіпапи,
Аж трясуть ся стани
Від шопоту. Кардинали
Як гадюки вють ся
Круг тіяри, та нищечком
Мов коти гризуть ся
За мишеня. Та й як такі?
Однієї шкури
Така сила! А мясива!
Аж здрігнули мури,
Як зачули, що у Празі
Заґелкали гуси
Та з орлами летять бить ся...

Конклав схаменув ся,
Зібрав раду. Положили:
Одностайне стати
Против Гуса, і в Констанцу
Всїх ворон скликати,
Та й стерегти яко мога
І з верху і з долу,
Щоб не втїкла тая птаха
На славянське поле.

Як та галич поле крила,
Ченцї повалили
До Констанци: шляхи, степи
Мов сарана вкрили.
Барони, герцоґи і дюки,
Псарі, герольди, шинкарі
І трубадури-кобзарі
І шляхом військо мов гадюки;
За герцоґинями Нїмота,
Хто з соколами на руках,
Хто пішки, верхи на ослах,
Так аж кишить — все на охоту,
Мов гад у ирій поспіша.
О Чеху, де твоя душа?
Дивись, що сили повалило,
Мов Сарацина воювать
Або великого Аттилу!

IV.

У Празї глухо гомонять,
І цїсаря і Вячеслава
І той собор тисячеглавий
У голос лають; не хотять
Пускать в Констанцу Йвана Гуса.
»Жив Бог, жива душа моя!
Брати, я смерти не бою ся!
Я докажу отим зміям,
Я вирву їх несите жало!«
І Чехи Гуса провожали,
Мов дїти батька...

Задзвонили у Констанції
Рано у всі дзвони.
Збирали ся кардинали,
Гладкі та червоні,
Мов бугаї в загороду,
І прелатів лави,
І три папи, і баронство,
І вінчані глави.
Зібрали ся мов Іуди
На суд нечестивий
Против Христа. Свари, гомін,
То реве то виє,
Як та орда у таборі
Або Жиди в школі...
І всім разом заціпило!...

Мов кедр серед поля
Ливанського, у кайданах
Став Гус перед ними
І окинув нечестивих
Орлїми очима.
Затрусились, побілїли,
Мовчки озирали
Мученика.
»Чого мене,
Чи на прю позвали?
Чи дивить ся на кайдани?«
— »Мовчи, Чеше сьмілий!«
Гадюкою зашипіли,
Зьвірем заревіли.
»Ти еретик! ти еретик!
Ти сієш розколи!
Усобища розвиваєш,
Сьвятїйшої волї
Не приймаєш!«

— »Одно слово!«
— »Ти Богом проклятий!
Ти еретик! ти еретик!«
Ревіли прелати:
»Ти усобник!«

— »Одно слово!«
— »Ти всїми проклятий!...«
Подивив ся Гус на папи,
Та й вийшов з палати.

— »Побороли! побороли!«
Мов обеленїли:
»Автодафе! автодафе!«
Гуртом заревїли.

V.

I цїлу ніч бенкетували
Ченцї, барони; всї пили
I пяні Гуса проклинали,
Аж поки дзвони загули
I сьвіт настав. Ідуть молить ся
Ченцї за Гуса. З-за гори
Червоне сонце аж горить,
I сонце хоче подивить ся,
Що будуть з праведним творить?!

Задзвонили в усї дзвони
I повели Гуса
На Голгофу у кайданах.
I не стрепенув ся
Перед огнем, став на йому
I молитву дїє:

»О Господи милосердий,
Що я заподїяв
Отим людям, твоїм людям?
За-що мене судять?
За-що мене розпинають?
Люде! добрі люде!
Молїте ся, неповинні:
I з вами те буде!
Молїте ся! Люті зьвірі
Прийшли в овчих шкурах
I пазори розпустили...
Нї гори нї мури

Не сховають. Розільлєть-ся
Червонеє море
Крови, крови з дітей ваших!
О горе! о горе!
Он-де вони, в ясних ризах!
Їх лютії очи...«
— »Пали! пали!« — »уже крови,
Крови, крови хочуть,
Крови вашої!...«

І димом
Праведного вкрило.
»Моліте ся! моліте ся!
Господи помилуй!
Прости Ти їм, бо не знають...«
Та й не чути стало.
Мов собаки коло огню
Кругом ченці стали:
Бояли ся, щоб не виліз
Гадиною з жару
Та не повис на короні
Або на тіярі.

VI.

Погас огонь, дунув вітер
І попіл розвіяв.
І бачили на тіярі
Червоного змія
Прості люде. Пішли ченці
Й »Те Деум« співали;
Розійшли ся по трапезах,
І трапезували
І день і ніч, аж попухли.

Малою семєю
Зійшлись Чехи. Взяли землї
З-під костра, і з нею
Пішли в Прагу.

...І димом
Праведного вкрило.

Оттак Гуса
Ченці осудили,
Запалили... та божого
Слова не спалили.
Не вгадали, що вилетить
Орел із-за хмари
Замість гуся і розклює
Високу тіяру.
Байдуже їм, розлетїлись
Мов тії ворони
З кровавого того сьвята.
Ченці і барони
Розвернулись у будинках,
І гадки не мають:
Бенкетують, та інколи
»Те Деум« співають.
Все зробили... Пострівайте,
Он над головою
Старий Жижка з Таборова
Махнув булавою!

1845. 10.-X.
С. Марінське (у полтавщині).